

ISSN 2300-6994

NR 56 JESIEŃ-ZIMA 2019

SALAMANDRA

CZASOPISMO GORCZAŃSKIEGO PARKU NARODOWEGO

PTAKI W OBIEKTYWIE

W poprzednim numerze „Salamandry” poznaliście najbarwniejszych przedstawicieli z rodziny sikor – bogatkę i modraszkę. Ich rozróżnienie jest stosunkowo proste, nawet dla niewprawnego obserwatora. Znacznie trudniej jest rozróżnić **sikorę ubogą** oraz **czarnogłówkę**. To niemal bliźniaczo podobne ptaki dlatego ich rozróżnienie nie jest łatwe, zwłaszcza, że wielkościowo są prawie identyczne. Osiągają do 13 cm długości. Najlepiej sikory te odróżnia się po głosie. Wprawniejsze oko dostrzeże następujące cechy:

Czarnogłówka

- matowoczarna czapeczka
- dość duży czarny śliniak, rozszerzający się u dołu
- czysto białe policzki
- jasna wstawka na lotkach II rzędu

Czarnogłówka. Fot. Marek Ruciński

Sikora uboga. Fot. Paweł Armatys

Sikora uboga

- czarna łśniąca czapeczka
- niewielki czarny śliniak, nie rozszerza się u dołu
- policzki zwykle nie są czysto białe
- brak wyraźnej jasnej wstawki na lotkach II rzędu

Od Redakcji!

Jesień w Gorcach kojarzy nam się zazwyczaj z ładną, słoneczną pogodą w ciągu dnia, nocnymi przymrozkami i całym bogactwem kolorów przebarwiających się buków. Jest to bardzo dobry czas do wędrówek. Warto wspiąć się na gorczańskie szczyty, by podziwiać wyjątkowo piękne panoramy pasm górskich: Beskidu Wyspowego, Pienin, Beskidu Sądeckiego, Babiej Góry i Tatr. Może podczas takich wypraw uda się Wam zaobserwować „morze mgieł”, z którego wylaniają się grzbiety górskie. To charakterystyczne dla terenów górskich zjawisko związane jest z inwersją temperatur, która wraz z wysokością zamiast spadać - wzrasta.

Zachęcam więc gorąco do jesiennych wędrówek po gorczańskich szlakach i życzę wielu niezapomnianych przeżyć. Będzie mi bardzo miło, jeśli zechcecie podzielić się swoimi wrażeniami z Czytelnikami naszego czasopisma.

- Salamandra

Ekspozycja przyrodnicza Gorczańskiego Parku Narodowego znajduje się w Ośrodku Edukacyjnym GPN, Poręba Wielka 4 (park dworski hr. Wodzickich)

Zapraszamy:

w okresie maj - październik

od wtorku do niedzieli,
z wyjątkiem dni świątecznych,
w godz. 10.00 - 16.00
ostatnie wejście o godz. 15.00

w okresie listopad - kwiecień

od wtorku do piątku,
z wyjątkiem dni świątecznych,
w godz. 10.00 - 15.00
ostatnie wejście o godz. 14.00

Grupy zorganizowane przyjmujemy po uprzednim uzgodnieniu terminu
pod numerem telefonu - **18 /33-17-944**

Zwiedzanie ekspozycji z pracownikiem merytorycznym: **1 godzina – 80 zł**

Klauzula informacyjna dot. przetwarzania danych osobowych

Administratorem Pani/Pana danych osobowych jest Gorczański Park Narodowy z siedzibą w Porębie Wielkiej (zwana dalej: Park) w Porębie Wielkiej, Poręba Wielka 590, 34 – 735 Niedźwiedź, adres e-mail: gpn@gorcepn.pl nr tel.: (18) 33 17 207 lub (18) 33 17 945.

We wszelkich sprawach dotyczących przetwarzania danych osobowych przez Park można kontaktować się z wyznaczonym w tym celu Inspektorem Ochrony Danych, adres email: iod@gorcepn.pl, telefon: (18) 33-17-945 w.37 lub osobiście w siedzibie Parku.

Cel przetwarzania danych osobowych i podstawa prawna przetwarzania danych:

Pani/Pana dane osobowe przetwarzane będą na podstawie art. 6 ust. 1 lit. a RODO - na podstawie wyrażonej przez Pana/Panią zgody na przetwarzanie danych osobowych uczestnika/uczestniczki konkursu organizowanego przez Park pod nazwą „Zagadki Salamandry” wraz ze zgodą na opublikowanie imienia i nazwiska zwycięzcy w czasopiśmie „Salamandra”.

Uwaga: Informacje dotyczące przetwarzania danych osobowych, w tym praw osób których dane są przetwarzane są dostępne na stronie: www.gorcepn.pl – BIP – pkt 12

Przystanie odpowiedzi na „Zagadki Salamandry” jest równoznaczne z wyrażeniem zgody na przetwarzanie danych osobowych.

Ośrodek Edukacyjny Gorczańskiego Parku Narodowego – multimedialna skarbnica wiedzy przyrodniczej

Tekst i zdjęcia: Anna Szopińska

Pięknym zabytkiem staropolskiej architektury – z łamanym dachem, „wolimi oczami” okienek na poddaszu, wejściem ujętym w pion białych kolumn, wysokim przyziemiem z piaskowcowego ciosu – jest oficyna dworska. Znajduje się ona na terenie parku dworskiego hrabiów Wodzickich w Porębie Wielkiej, będącego w zarządzie Gorczańskiego Parku Narodowego. To tutaj – dzięki prawie 2-milionowemu dofinansowaniu z funduszy europejskich – Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 – powstał Ośrodek Edukacyjny Gorczańskiego Parku Narodowego.

Adaptacja zabytkowego obiektu na cele edukacyjne trwała prawie trzy lata i przyniosła imponujący efekt. Na parterze powstały: sale konferencyjna i warsz-

tatowa; punkt informacji turystycznej oraz biblioteka z czytelnią, oferująca bogaty księgozbiór z okazałym zasobem przyrodniczych wydawnictw. Wszystkie pomieszczenia są wyposażone w multimedialny sprzęt. Będą z tego korzystać mieszkańcy gorczańskich miejscowości oraz turyści, chętni do uczestnictwa w zajęciach edukacyjnych, warsztatach i wykładach.

Uzupełnieniem wiedzy o Gorczańskim Parku Narodowym mogą być powstałe w ramach projektu filmy: 40-minutowa opowieść ukazująca bogactwo gorczańskiej przyrody oraz trzy krótkie filmy poruszające problemy ochrony górnoregłowych borów świerkowych, dużych drapieżników oraz roli martwych drzew w lesie.

Zaadaptowana na przyrodniczą ekspozycję piwnica oficyny to fantastyczne miejsce spotkania z fenomenem gorczańskiej przyrody.

Kolejne aranżacje zapraszają do wędrówki, która rozpoczyna się w dolinie górskiego potoku i prowadzi przez buczynę karpacką, górnoregłowy bór świerkowy aż na polanę regłową pod Turbaczem. Dioramy pokazują najwspanialsze okazy gorczańskiej fauny i flory, a szczególną uwagę poświęcono ssakom drapieżnym. Stanowiska interaktywne, ścieżki dźwiękowe, aplikacje multimedialne, filmy, szerokie panoramy – pozwalają kontakt z gorczańską przyrodą przeżywać i chłonąć wszystkimi

zmysłami. Można tu zobaczyć i usłyszeć, co dzieje się w sercu lasu, pod ziemią, w powietrzu, w wodzie, nawet pod korą i we wnętrzu martwego pnia. Bacówkowa aranżacja ukazuje kulturę pasterską gorczańskich hal i odkrywa tajniki wyrobu oscypków.

Szansa poznania i zachwycenia się osobliwością Gorców, jaką dają Ośrodek Edukacyjny i jego ekspozycja przyrodnicza, dostępna jest także dla osób z różnymi dysfunkcjami, m.in. dla niewidomych i niedowidzących.

Realizacja projektu pod tytułem „Adaptacja za-
bytkowego obiektu architektonicznego na Ośrodek Edukacyjny Gorczańskiego Parku Narodowego wraz z zagospodarowaniem edukacyjnym parku dwor-

skiego w Porębie Wielkiej” pozwoliła jednocześnie na uzupełnienie w parku dworskim systemu ścieżek spacerowych, stworzenie zielonego bindaży i platformy widokowej. Czyni to parkowy teren zarazem ciekawostką turystyczną, atrakcyjnym miejscem wypoczynku i rekreacji, jak też doskonałym zapleczem do prowadzenia edukacji w terenie.

skiego w Porębie Wielkiej” pozwoliła jednocześnie na uzupełnienie w parku dworskim systemu ścieżek spacerowych, stworzenie zielonego bindaży i platformy widokowej. Czyni to parkowy teren zarazem ciekawostką turystyczną, atrakcyjnym miejscem wypoczynku i rekreacji, jak też doskonałym zapleczem do prowadzenia edukacji w terenie.

Fundusze Europejskie
Infrastruktura i Środowisko

Unia Europejska
Fundusz Spójności

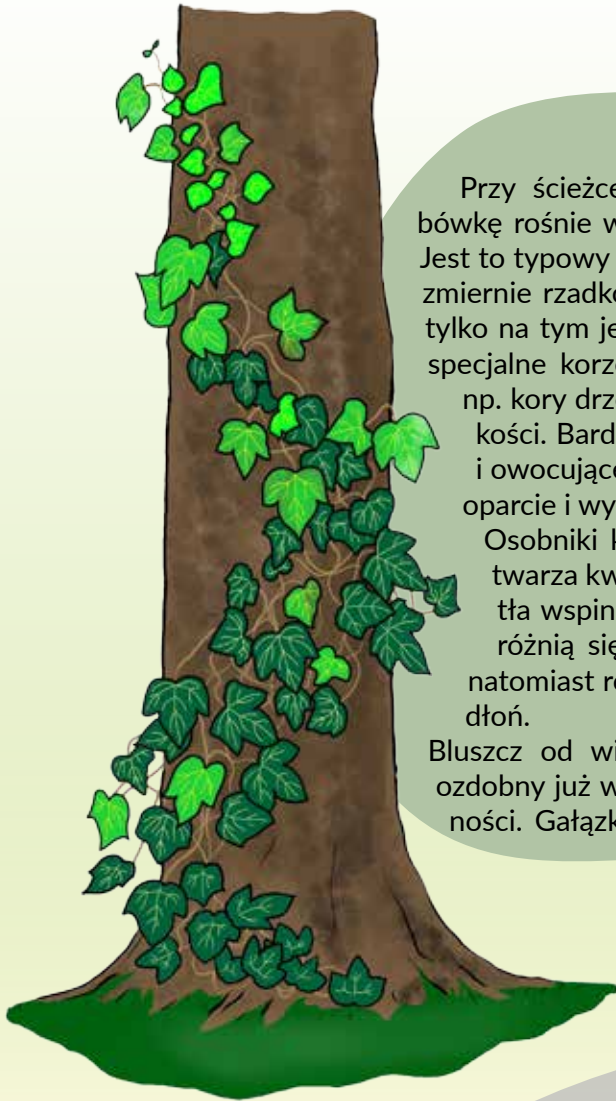
W poszukiwaniu zielonego

Tekst: Ewa Strauchmann
Rysunki: Marta Książek-Gierczyk

Przychodzi taki czas, kiedy przyroda traci swoje kolory, świat szarzeje, rozstając się na dłużej z czerwienią, żółcią, fioletem, a przede wszystkim z zielenią. Jest to okres kiedy wiele dziko rosnących roślin traci liście, przygotowując się do przetrwania zimy. Jednak nie wszystkie zmieniają w zimie swój wygląd. Są też takie, które nie wykazują rytmicznej, sezonowej utraty ulistnienia. Wyrastanie nowych liści i usychanie starych odbywa się u nich stopniowo przez cały rok. Takie rośliny nazywamy zimozielonymi, wiecznie zielonymi lub zimotrwałymi. Większość z nich występuje w górach, gdzie zimy są długie i mroźne, a okres wegetacyjny jest bardzo krótki.

Całoroczne zielone liście pełnią funkcję spiżarni - zawierają bowiem substancje pokarmowe, niezbędne do rozpoczęcia wegetacji. Zaraz po stopnieniu przykrywającej je warstwy śniegu roślina może rozpocząć fotosyntezę. Takie przystosowanie umożliwia szybki rozwój, zakwitnięcie i wydanie nasion w krótkim czasie. Zanim śnieg zasypie lasy i polany wybierzmy się na poszukiwanie zimozielonych roślin. Jedną z nich jest **kopytnik pospolity**, dawniej nazywany nardą leśną. Spotkamy go w gorceńskich buczynach. Ta niska, płożąca roślina zwraca uwagę skórzastymi, błyszczącymi liśćmi. Ich kształt przypomina odcisk końskiego kopyta, stąd jej nazwa. Niepozorne kwiaty kopytnika pojawiają się w maju. Wydzielają aromatyczny, pieprzowy zapach, zwabiający muchówki, które je zapylają. W rozsiewaniu rośliny uczestniczą mrówki. Znajdujące się na powierzchni nasion białe wyrostki zwane elajosomami obfitują w substancje pokarmowe, z których korzystają te owady. Przy okazji transportowania nasion do mrowiska, rozprzestrzeniają je.

Przy ścieżce edukacyjnej na Chabówkę rośnie wiecznie zielony **bluszcz pospolity**. Jest to typowy gatunek niżowy. W górach występuje niezmiernie rzadko, a w Gorczańskim Parku Narodowym rośnie tylko na tym jednym stanowisku. Roślina wytwarza na łodydze specjalne korzenie, umożliwiające przyczepianie się do podłoża np. kory drzewa, muru, skały i wznoszenie się na znaczne wysokości. Bardzo rzadko obserwować można dzikie okazy kwitnące i owocujące. Bluszcz zakwita dopiero wtedy, gdy znajdzie solidne oparcie i wybije się ponad strefę zacienienia.

Osobniki kwitnące podlegają ochronie. Gorczański bluszcz wytwarza kwiaty już od kilku lat. W poszukiwaniu dostępu do światła wspina się na sosnę i trześnię. Zimozielone liście tej rośliny różnią się kształtem - na ukwieconych pędach są eliptyczne, natomiast rosnące na gałązkach płonych przypominają rozłożoną dłoń.

Bluszcz od wieków miał znaczenie mityczne, stanowił element ozdobny już w starożytności. Uważany był za symbol nieśmiertelności. Gałązka bluszczu zawieszona nad drzwiami miała strzec domowników przed urokami.

Wśród leśnych paproci znajdziemy kilka gatunków wiecznie zielonych. Jedną z nich jest występujący w borach szpilkowych **podrzeń żebrowiec**. Ta nieduża paproć wytwarza dwojakiego rodzaju liście: zarodnikowe - długie, wzniesione do góry, które na zimę usychają i płone - o lancetowatym kształcie, rozkładające się płasko na ziemi.

Wszystkich, którzy chcą więcej dowiedzieć się o wymienionych gatunkach, odsyłam do atlasów i kluczy do oznaczania roślin. Zachęcam, by podczas wczesnozimowej wycieczki na teren Gorczańskiego Parku Narodowego odnaleźć opiswane rośliny, przyjrzeć się uważnie ich liściom, zwrócić uwagę na ich różnorodne kształty i cechy wspólne.

Turystyka narciarska w Gorczańskim Parku Narodowym

Tekst: Małgorzata Józefiak

Już od dawna sezon turystyczny nie kończy się wraz z nastaniem zimy, aktywna turystyka trwa cały rok. Choć śnieżne zimy należą ostatnio do rzadkości, to ubiegłoroczna, którą mieliśmy w Gorcach nie potwierdziła tej tezy. Na brak śniegu nie mogliśmy narzekać. Licząc na podobną aurę w tym roku warto przygotować się do nadchodzącego sezonu.

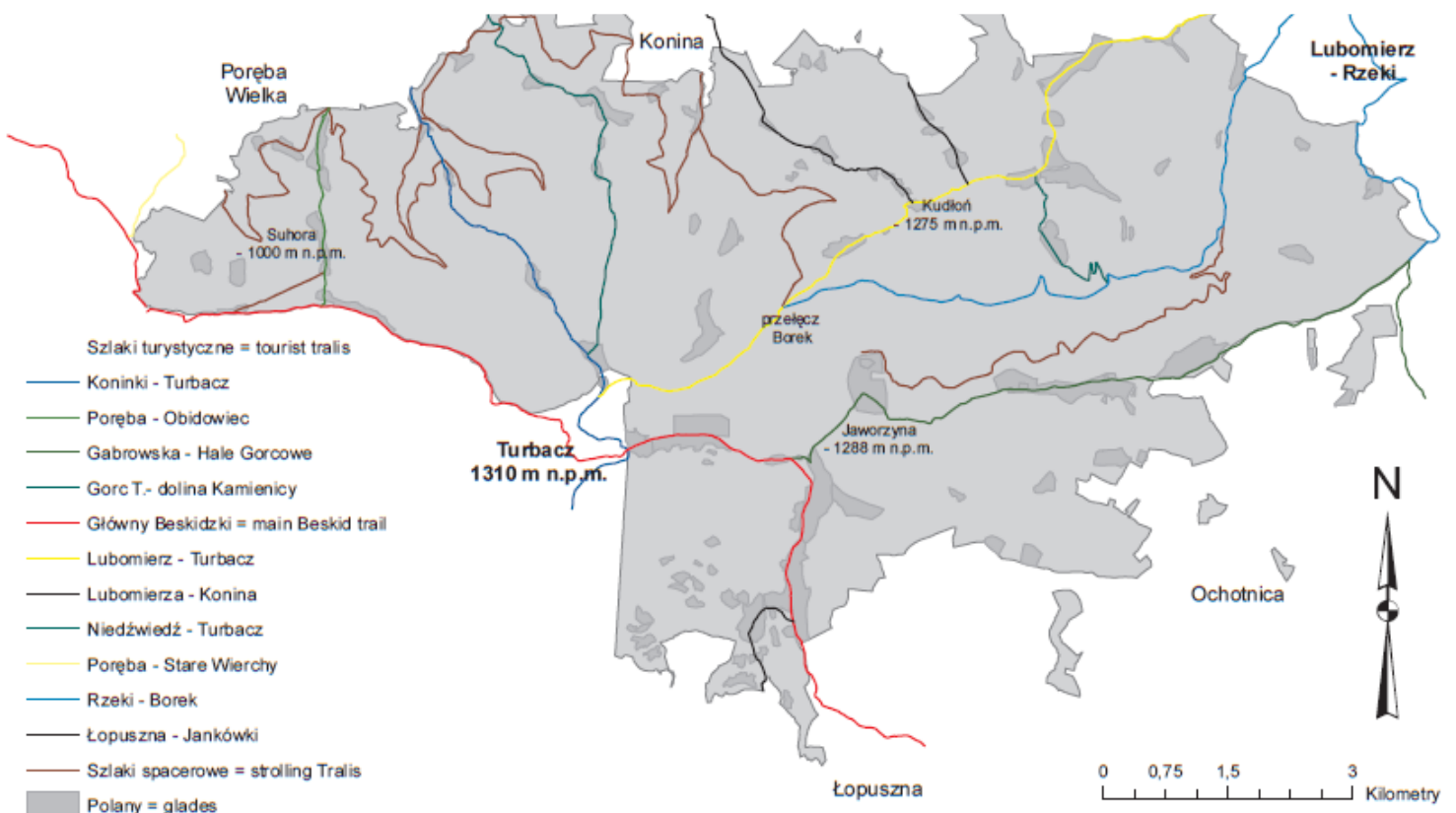
Wśród turystów odwiedzających góry zimą można zauważyć wzrost zainteresowania narciarstwem skiturowym, biegowym i przełajowym (backcountry). W sąsiedztwie Gorców znajdują się dwie bardzo dobrze przygotowane trasy narciarstwa biegowego: pierwsza w Zalesiu – pod Mogielicą oraz druga po szlaku prowadzącym z Obidowej na Turbacz. Dużą popularnością cieszą się również trasy narciarstwa przełajowego, opisane przez Stowarzyszenie Zimowy Beskid Wyspowy w Dobrej.

Zgodnie z regulaminem udostępniania Gorczańskiego Parku Narodowego, turystyka narciarska może odbywać się na wszystkich szlakach przeznaczonych do turystyki pieszej.

Fot. Marek Ruciński

Szlaki turystyczne i spacerowe w Gorczańskim Parku Narodowym

Opracowanie mapki: Krystyna Popko-Tomasiewicz

Fot. Jan Loch

Na obszarze Parku nie można poruszać się poza wyznaczonymi szlakami i ścieżkami turystycznymi. O ile dopuszczalny jest przejazd w kilkumetrowej odległości od szlaku, to zjazdy na przełaj (freeridowe) mogą zakończyć się mandatem. Gruba pokrywa śnieżna stanowi warstwę ochronną dla gleby i szaty roślinnej. Nasza obecność w parku narodowym nie może jednak zagrażać siedliskom i gatunkom zwierząt, które w zimie są szczególnie aktywne. Dotyczy to przede wszystkim głuszca i dużych, drapieżnych ssaków – wilka oraz rysia. To właśnie ta pora roku jest najlepsza do obserwacji śladów i tropów zwierząt. Na świeżym śniegu można zauważyć odchody głuszca, a przy odrobinie szczęścia tropy wilka lub rysia.

Narciarzom skiturowym polecamy szczególnie szlaki grzbietowe, głównie dlatego, że mają niewielkie podejścia i prowadzą przez liczne, widokowe polany. Dla narciarzy biegowych najlepszym rozwiązaniem będą trasy prowadzące w dolinach – drogami stokowymi. Najbardziej popularny jest niebieski szlak w dolinie Kamienicy, gdzie miłośnicy narciarstwa bie-

gowego sami zakładają ślad. Szlaki o podobnym stopniu trudności można znaleźć również w Koninkach; są to ścieżki w dolinie potoku Turbacz i w dolinie Olszowego potoku, a także ścieżka spacerowa z Koninek-Huciska do Potasznia.

Wybierając się na gorczańskie szlaki zimą należy pamiętać, że zimer zapada dość szybko, należy również dobrze przygotować się kondycyjnie i zadbać o prowiant. Planując trasę, sprawdźmy warunki na szlakach i prognozy pogody, a także poinformujmy inne osoby o planowanej trasie wycieczki. Zimowe warunki potrafią zaskoczyć, nawet wprawnego turystę, dlatego zawsze należy mieć ze sobą naładowany telefon z wprowadzonym numerem alarmowym **601 100 300**, który obsługuje TOPR/GOPR oraz zainstalowaną aplikacją **RATUNEK**.

Aktywne poznawanie przyrody Gorczańskiego Parku Narodowego

przez wychowanków Domu Wczasów Dziecięcych w Porębie Wielkiej

Tekst i zdjęcia: Krystyna Dziedzina, Anna Zapała

Edukacja ekologiczna dzieci powinna być świadomą i zamierzoną działalnością nauczycieli – wychowawców i rodziców. O ekologii słyszy się coraz częściej, choć nie wszyscy ten termin należycie rozumieją. Na szczęście potrzebę dbałości o środowisko przyrodnicze zauważa coraz więcej z nas. Niemniej nasze zaangażowanie na rzecz ochrony przyrody pozostaje często w sferze deklaracji. Wystarczy rozzejrzeć się wokół, by przekonać się jak dużo jest do zrobienia w dziedzinie podnoszenia świadomości proekologicznej. Jedno z wielu pytań, jakie powinniśmy sobie stawiać w tym kontekście brzmi: jak rozwijać postawy proekologiczne, wyrabiać wrażliwość i poczucie obowiązku ochrony przyrody a tym samym warunków do życia całej ludzkości? Wydaje się oczywiste, że kształtowanie właściwych postaw należy zacząć już od najmłodszych lat.

Pobyty dzieci w Domu Wczasów Dziecięcych (DWDz) w Porębie Wielkiej niewątpliwie stwarza im okazję do zapoznania się z pięknym krajobrazem i możliwością współistnienia człowieka z przyrodą oraz przekonania się, że należy te wartości chronić.

Z racji położenia naszej placówki w sąsiedztwie Gorczańskiego Parku Narodowego (GPN), nauczyciele-wychowawcy z DWDz korzystają z oferty edukacyjnej Parku z zamiarem kształtowania postaw proekologicznych wśród swoich wychowanków.

Edukacja dzieci i młodzieży przebywających na wypoczynku w DWDz prowadzona jest między innymi w oparciu o bazę edukacyjną Gorczańskiego Parku Narodowego – dobrze wyposażony Ośrodek Edukacyjny oraz cenny przyrodniczo i historycznie park dworski hr. Wodzickich. Służy temu także bogata oferta zajęć stacjonarnych i terenowych kierowanych do różnych grup wiekowych dzieci i młodzieży. Duże znaczenie w procesie kształcenia proekologicznego ma wykorzystanie odpowiednich wizualnych i technicznych środków przekazu wiedzy. Wychowankowie mają możliwość obejrzenia w Ośrodku Edukacyjnym GPN pięknej filmowej opowieści o Gorczańskim Parku Narodowym. Podczas 40-minutowego seansu poznają przedstawicieli świata roślin i zwierząt a wśród nich takie rzadkie i wyjątkowo cenne dla Karpat gatunki jak wilk, ryś i głuszec. Film przedstawia nie tylko

Zajęcia na ścieżce edukacyjnej Park dworski hr. Wodzickich – Góra Chabówka.

Nauka rozpoznawania gatunków drzew.

osobliwości gorczańskiej przyrody i piękno krajobrazu, ale także problemy związane z ochroną przyrody w parku narodowym. Po zakończeniu filmu jest czas, by z pracownikiem edukacyjnym Parku podyskutować na tematy prezentowane w filmie oraz porozmawiać o gorczańskiej puszczy i jej mieszkańcach.

Nauczyciele-wychowawcy DWDz prowadzą zajęcia terenowe na ścieżkach edukacyjnych Gorczańskiego Parku Narodowego:

- Park dworski hr. Wodzickich. Góra Chabówka. (Poręba Wielka, przy dyrekcji GPN),
- Wokół doliny Poręby (Koninki),
- Dolina potoku Turbacz (Koninki).

Wycieczki te umożliwiają poznanie najciekawszych obiektów historycznych, osobliwości przyrodniczych i kulturowych po północnej stronie Gorców, uwrażliwiają na piękno przyrody, rozwijają kulturę turystyczną u dzieci. Ścieżki edukacyjne GPN to doskonałe pole do praktycznego nauczania wielu przedmiotów. Stanowią naturalną pomoc dydaktyczną lub swoiste „laboratorium natury”.

Od wielu lat stałym punktem programu edukacyjnego naszego Ośrodka jest spotkanie z pracownikiem Gorczańskiego Parku Narodowego, który opowiada o przyrodzie Parku ilustrując swą opowieść pięknymi zdjęciami i filmikami z fotopułapek.

Wychowankowie przebywający w DWDz niejednokrotnie zwiedzali wystawy prezentowane w siedzibie Parku. Były to wystawy fotograficzne, głównie

Co żyje w martwym drewnie.

przyrodnicze, ale też przedstawiające dorobek artystyczny lokalnych twórców.

Podopieczni DWDz mają możliwość skorzystania również z bogatej oferty wydawniczej GPN, np. lokalnych map, publikacji o charakterze albumowym i edukacyjnym, z ilustrowanych przewodników po ścieżkach edukacyjnych, czasopisma „Salamandra”, adresowanego przede wszystkim do dzieci i młodzieży szkolnej. Każdy na pewno znajdzie w tej ofercie coś interesującego dla siebie.

Współpraca naszej placówki z Gorczańskim Parkiem Narodowym efektywnie wpływa na rozwój wychowanków DWDz, którzy już po krótkim pobycie czują się bardziej odpowiedzialni za stan środowiska przyrodniczego i uznają, że jest ono wspólnym dobrem wszystkich ludzi.

Mały Przyrodnik obserwuje wiewiórkę

Tekst: Mariola Stefanik
Rysunki: Marta Książek-Gierczyk

Czy zastanawialiście się dlaczego lubimy wiewiórkę? Może jej długi puszysty ogon, szybkie i zwinne ruchy oraz miły wygląd budzą naszą sympatię. Lubimy to zwierzątko chyba również dlatego, że daje się łatwo obserwować. Jest jedynym przedstawicielem gryzoni w naszym kraju aktywnym wyłącznie w ciągu dnia. Szybko się przyzwyczajają do sąsiedztwa człowieka. W miejskich parkach jest mało płochliwa, a nawet zbliża się do ludzi po smaczne kąski.

Ruda lub czarna...

Najczęściej, gdy mówimy o wiewiórce, myślimy o rudym futerku. Warto jednak wiedzieć, że nie wszystkie są jednakowo ubarwione. Kolor sierści wiewiórek żyjących w naszym kraju jest zróżnicowany – od jasnorudego po czarny. Czarne, rude i w ubarwieniu mieszanym często żyją na jednym terenie. Te ciemne najczęściej spotykamy w górach. Mimo różnic umaszczenia wszystkie należą do jednego gatunku – wiewiórka pospolita. Zdarza się nawet, że wśród rodzeństwa są osobniki rude i czarne.

Wiewiórka zmienia sierść dwa razy w roku. Jesienią wyrastają dłuższe i grubsze włosy, futerko staje się gęstsze. Zaś wiosną wskutek linienia szata staje się lżejsza. Ciekawostką jest, że dłuższe włosy na uszach oraz ogonie zmieniane są tylko raz w roku.

Gdzie mieszka?

Zapewne każdy z nas widział wiewiórkę w miejskim parku lub na zadrzewionym osiedlu. Trzeba jednak wiedzieć, że naturalnym domem sympatycznego gryzonia jest las. Wiewiórka zamieszkuje korony drzew. Z imponującą zwinnością porusza się po pniach, konarach, a nawet cienkich gałązkach. Jej tylne kończyny są dłuższe i mocniejsze od przednich. Dzięki nim potrafi wykonać prawie 5 metrowy sus z gałęzi na gałąź. Podczas skoku rozplaszcza ciało, rozkłada łapki i steruje ogonem. Wygląda wtedy jakby leciała! W dodatku, w trakcie długiego skoku potrafi wykonać skomplikowaną akrobację.

Schronienia często urządza sobie w dziuplach, moszcząc je mchem i trawą. Chętnie zajmuje opuszczone ptasie gniazda, które dostosowuje do własnych potrzeb, dobudowując zadaszenie. Często sama konstruuje gniazda z gałęzi, trawy i mchu, zwykle w rozwidleniu konarów.

Czym się żywi?

Głównym pożywieniem wiewiórki pospolitej są nasiona. Bardzo chętnie zjada orzeszki bukowe, leszczynowe, nasiona grabów, wiązów i lip. Szybko i sprawnie wyjada nasiona z szyszek świerkowych. Szyszkę obraca w łapkach ogryzając ją dookoła i odrzucając łuski. Nasiona drzew iglastych są bardzo małe, więc by się nimi najeść, musi też się napracować. W parkach i ogrodach jej przysmakiem są orzechy włoskie.

Wiewiórka chętnie zjada także pączki drzew i leśne owoce. Zbiera też grzyby, które ma zwyczaj nabijać na gałązki by potem zjeść ususzone. Nasz sympatyczny gryzoń nie jest jednak stuprocentowym wegetarianinem. Pokarm zwierzęcy stanowi sporą część wiewiórczej diety. Gdy tylko ma okazję, wiewiórka zachowuje

Charakterystyczne zęby wiewiórki, podobnie jak u innych gryzoni rosną przez całe życie i muszą być stale ścierane o twarde pożywienie.

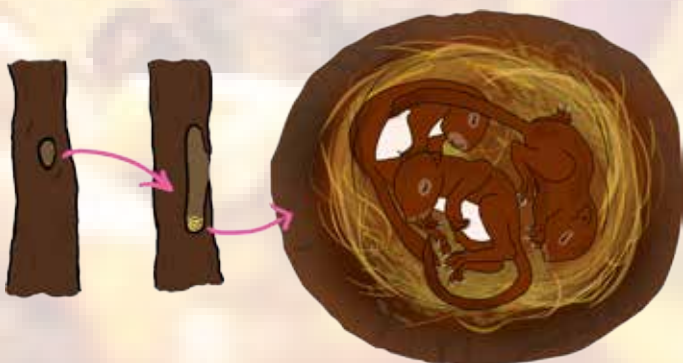
się jak drapieżnik. Chwyta i zjada owady oraz przeszukuje ptasie gniazda, by zjeść jajka. Czasami jej łupem padają małe pisklęta np. zięby lub pokrzewki.

Jesienią gromadzi zapasy żywności. Za spiżarnie mogą jej służyć dziuple, szczeliny w korze lub opuszczone gniazda ptaków. Przed nadejściem zimy przygotowuje sobie specjalne schronienie – gniazdo z gałązek wymoszczone trawą, liśćmi i mchem, często w dziupli. Nie zasypia na zimę, ale w okresie silnych mrozów dużo czasu spędza w cieplej kryjówce.

Życie rodzinne

Wiewiórka prowadzi przeważnie samotny tryb życia. Pary można obserwować w okresie godowym – od wczesnej wiosny do sierpnia, kiedy urządzają szalone gonitwy wśród koron drzew. Samica przygotowuje bezpieczne gniazdo dla potomstwa i po około 40 dniach ciąży rodzi kilkoro młodych. W ciągu roku może wydać 3 mioty. Młode rodzą się ślepe i nagie, ważą zaledwie około 10 gramów. Usamodzielniają się po 10 tygodniach, a dojrzałość osiągają już po ukończeniu pierwszego roku życia.

Kto poluje na wiewiórkę?

Jej największym, naturalnym wrogiem jest kuna. Zwinny drapieżnik, aktywny głównie nocą, sprawnie porusza się po drzewach i potrafi zaskoczyć wiewiórkę podczas snu. Również drapieżne ptaki, jak puszczyk, jastrząb, myszołów lub puchacz mają wiewiórkę w swoim jadłospisie. Życie wiewiórki nie jest zbyt długie – trwa przeciętnie kilka lat.

Zagadki Salamandry

1. Wytęż wzrok

Salamandra plamista przyciąga uwagę swoim kontrastowym ubarwieniem. Nie spotyka się dwóch identycznych osobników, gdyż różnią się między sobą kształtem i rozmieszczeniem żółtych plam na skórze.

Wśród poniższych zdjęć salamandry znajdź dwa identyczne, z tą samą salamandrą.

Odpowiedź: Identyczne zdjęcia, z tą samą salamandrą to zdjęcia numer i

2. Diagram z hasłem

W Polsce rodzinę sikor reprezentuje aż 6 gatunków. W poniższym diagramie ukryto ich nazwy, które ułożone są w liniach poziomych lub pionowych.

Uwaga! niektóre litery są wspólne dla dwóch nazw. Po wykreśleniu wszystkich nazw, z liter, które pozostały zaczynając od pierwszego wersu od góry, wybierz kolejno co drugą i odczytaj hasło.

O	Z	P	M	O	D	R	A	S	Z	K	A	P
S	L	A	E	C	C	U	Z	O	A	R	B	K
L	I	S	E	T	M	B	O	S	N	W	O	A
E	S	O	P	R	O	O	Z	N	T	C	G	K
C	Z	A	R	N	O	G	Ł	Ó	W	K	A	R
A	A	N	G	I	O	A	E	W	P	Z	T	S
G	W	O	S	R	P	C	Y	K	A	I	K	M
E	C	Z	U	B	A	T	K	A	I	L	A	

Hasło:

Rozwiązanie

prosimy przysłać
do Redakcji „Salamandry”
do 15 stycznia 2020 roku.

Uwaga: przysłanie odpowiedzi
na „Zagadki Salamandry”
jest równoznaczne
z wyrażeniem zgody
na przetwarzanie
danych osobowych.

Rozwiązanie zagadki z 55 numeru „Salamandry” – wiosna-lato 2019:

1. Każda pliszka swój ogonek chwali.
2. Jedna jaskółka wiosny nie czyni.
3. Wystrychnąć na dudka.
4. Jeśli wejdiesz między wrony, musisz krakać tak jak one.
5. Lepszy wróbel w garści niż gołąb na dachu.
6. Kruk krukowi oka nie wykole.
7. Wybierać się jak sójka za morze.
8. Rządzisz się jak szara gęś.

Nagrody za prawidłowe odpowiedzi otrzymali:

- Marysia Łabuz z Mszany Dolnej
- Klara Rokosz ze Szczawny
- Damian Piksa z Nowego Sącza

WSPOMNIENIE WAKACJI ...

Tegoroczne wakacyjne imprezy plenerowe zorganizowane przez Gorczański Park Narodowy cieszyły się bardzo dużym zainteresowaniem turystów i mieszkańców

Przygotowania do spaceru ornitologicznego.
Fot. M. Józefiak

okolicznych miejscowości. Wspólnie bawili się całe rodziny. Poprzez gry i zabawy uczestnicy odkrywali tajniki gorczańskiej przyrody, zasady bezpiecznego wypoczynku i wędrowania po górach. Wśród licznych atrakcji nie zabrakło „pracowni plastycznej” oraz lokalnych twórców, którzy prezentowali swoje wyroby, a miejscowe gospodynie częstowały specjami zagorzańskiej kuchni.

Jak korzystać z mapy - nauka poprzez zabawę. Fot. M. Józefiak

Pracownia plastyczna. Fot. M. Józefiak

Poszukiwanie salamandry. Fot. M. Stefanik

Tworzymy salamandrę. Fot. M. Stefanik

Wydawca:
Zespół redakcyjny:
Adres korespondencyjny:

e-mail:
zdjęcie na okładce:
Skład i druk:
Nakład:

GORCZAŃSKI PARK NARODOWY

ANNA KURZEJA, MARIOLA STEFANIK, EWA STRAUCHMANN, PAWEŁ CZARNOTA
„SALAMANDRA”, GORCZAŃSKI PARK NARODOWY
PORĘBA WIELKA 4, 34-735 NIEDŹWIEDŹ TEL. 18 33-17-944
gpn@gorcepn.pl, www.gorcepn.pl
WIEWIÓRKA. FOT. MAREK RUCIŃSKI
DRUKARNIA LASER-GRAF, PŁOCK
2000 EGZEMPLARZY, EGZEMPLARZ BEZPŁATNY